

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม

ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถและทักษะทางด้านสมองในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ (ประภาเพ็ญ สุวรรณะ 2534) ซึ่งแบ่งย่อยเป็นระดับความรู้ได้เป็น 6 ชั้นดังนี้คือ

1. ความรู้ที่เป็นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ (Recall) ซึ่งรวมประสบการณ์ต่างๆที่เคยได้รับรู้มาความรู้เฉพาะเรื่องเฉพาะอย่างเป็นการระลึกข้อสนเทศในส่วนย่อยๆความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริง วิถีทาง และวิธีการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปล ตีความหมาย และขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ แยกได้เป็น 3 ลักษณะดังนี้

2.1 การแปลความ เป็นการจับใจความให้ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่สื่อความหมายหรือจากภาษาหนึ่งของการสื่อสารไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง

2.2 การตีความหมาย เป็นการอธิบายความหมาย หรือ สรุปเรื่องราวโดยการจัดระเบียบใหม่รวบรวมเรียบเรียงเนื้อหาใหม่

2.3 การขยายความ เป็นการขยายเนื้อหาที่เหนือไปกว่าขอบเขตที่รู้ เป็นการ

ขยายขีดความอ้างอิง หรือแนวโน้มที่เกินเลยจากข้อมูล

3. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำสาระสำคัญต่างๆไปใช้ในสถานการณ์จริง สามารถนำเอาข้อเท็จจริง ตลอดจนความคิดที่เป็นนามธรรม ปฏิบัติได้จริง อย่างรูปธรรม

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกการสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อยเป็นองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้ได้ลำดับขั้นของความคิด ความสัมพันธ์กัน มุ่งที่จะให้การสื่อความหมาย มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำหน่วยต่างๆหรือส่วนต่างๆเข้าเป็นเรื่องเดียวกันจัดเรียงเรียงและรวบรวมเพื่อสร้างแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่เคยมีมาก่อนเช่นการสังเคราะห์ข้อความเป็นการผูกข้อความขึ้นโดยการพูด หรือเขียนเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ไปยังผู้อื่น

6. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาวิธีการ ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ

ทัศนคติ เป็นความเชื่อความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ เช่นบุคคลสิ่งของการกระทำ สถานการณ์ และอื่นๆ รวมทั้งทำที่แสดงออกที่บ่งชี้ถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติเป็นนามธรรมเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านกรปฏิบัติ สภาพความพร้อมที่จะโต้ตอบแสดงให้เห็นแนวทางของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งเร้า

ทัศนคติ เป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก ทัศนคติมองค์ประกอบ 3 อย่างคือ ความคิด ความรู้สึก การ

ปฏิบัติ ทักษะคิดจะมีบทบาทในการช่วยให้เราได้ปรับปรุงตัวเอง ป้อนกันตัวเองให้สามารถแสดงออกถึงค่านิยมต่างๆและช่วยให้บุคคลเข้าใจโลกที่รอบตัวเราประสบการณ์เดิมของบุคคลช่วยในการเกิดทัศนคติและเป็นตัวกำหนดทัศนคติของบุคคล (ประภาเพ็ญ สุวรรณ:2534)

แนวคิดของ Ajzen และ Fishbein (อ้างใน :ประภาเพ็ญ สุวรรณ:2534)กล่าวว่า ทักษะคิดจะเป็นตัวแทนที่แสดงถึงการประเมินผลของบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงความรู้สึก อารมณ์ ตามทฤษฎีทางทัศนคติเชื่อว่า ทักษะคิดสามารถเรียนรู้ได้ตั้งนั้นจึงสามารถเปลี่ยนได้ขณะเดียวกันก็สามารถคงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ทักษะคิดเป็นสิ่งที่ไปกระตุ้นพฤติกรรมการปฏิบัติของบุคคล บุคคลปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งสืบเนื่อง มาจากทัศนคติและพฤติกรรมนั้นๆจะสอดคล้องกับทัศนคติด้วย

พฤติกรรม หมายถึงกิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะสังเกตได้หรือไม่ ได้ แต่สามารถจะวินิจฉัยว่ามีหรือไม่มี โดยใช้วิธีการหรือเครื่องมือทางด้านจิตวิทยา เช่น ความคิด ความรู้สึก ความชอบ ความสนใจ ค่านิยม ฯลฯ เป็นต้น

พฤติกรรมอนามัยหรือพฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior) มีความหมายเช่นเดียวกับพฤติกรรมทั่วไป แต่มุ่งเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ แบ่งชนิดของพฤติกรรมออกเป็น 2 ชนิดคือ พฤติกรรมการป้องกันโรคและพฤติกรรมเมื่อเจ็บป่วย

พฤติกรรมการป้องกันโรค(Preventive behavior) เป็นพฤติกรรมสุขภาพอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่จะช่วยส่งเสริมสุขภาพและป้องกันไม่ให้เป็นโรค ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลตลอด 24 ชั่วโมง การปฏิบัติจะต้องให้ถูกต้องเหมาะสมจึงจะช่วยในการป้องกันโรคทั้งของส่วนบุคคลและชุมชน(ประภาเพ็ญ สุวรรณ:2526)

พฤติกรรมสุขภาพเป็นพฤติกรรมที่คนจัดทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเจ็บป่วย (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์: 2532) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยด้านพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการศึกษาประยุกต์รวมเอา ความรู้ ทฤษฎี จากศาสตร์แม่บท หลากหลายศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป คือลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชาติ ที่เป็นตัวกำหนดการรับรู้การประเมินและแปลความหมายเกี่ยวกับโรคเกี่ยวกับสุขภาพ และกำหนดการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำอย่างไรอย่างหนึ่งต่อภาวะสุขภาพที่บุคคลเผชิญ

พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ที่ได้จัดระเบียบหรือจัดลำดับมาแล้วนั้น เกิดจากการที่คนทำตามความเชื่อหรือตามข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ ซึ่งความเชื่อขึ้นอยู่กับข้อมูลซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้ และความเชื่อจะเป็นตัวนำการกระทำหรือการตัดสินใจที่ออกมาในรูปของพฤติกรรมสุขภาพ หรืออาจจะเป็นพฤติกรรมเกิดขึ้นก่อนความเชื่อ โดยที่พฤติกรรมนั้นถูกกำหนดโดยพลังบางอย่างแล้วความเชื่อจะเป็นตัวที่ทำให้เหตุผล และสนับสนุนพฤติกรรมนั้นๆได้ (พินธุทิพย์ รามสูต: 2531)

รูปแบบจำลองความเชื่อทางสุขภาพ (Health Belief Model) Rosenstock, Hochbaum และ Becker อธิบายว่า พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลจะเกิดขึ้นถ้าบุคคลนั้นมองเห็น (รับรู้) ว่าตนเองไวต่อโรคและมองเห็น หรือรับรู้ว่าเป็นโรคนั้นมีความรุนแรง การรับรู้ใน 2 สิ่งนี้จะรวมกันก่อให้เกิดการรับรู้ถึงภาวะคุกคามของโรคนั้นต่อตนเอง ถ้าระดับคุกคามยังต่ำบุคคลก็จะไม่รู้สึกรังไรมาก ยังคงไม่สนใจหรือยังคงเฉยอยู่ได้ไม่เกิดปฏิกิริยาใดๆต่อมาตรการทางสุขภาพหรือมาตรการการป้องกัน (Health หรือ preventive measures) (อ้างใน: พินธุทิพย์ รามสูต: 2531)

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม มีความสัมพันธ์กันหลายรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อมเชื่อว่า ทักษะที่ดี จะทำให้มีพฤติกรรมดีส่งผลให้บุคคลมีสุขภาพดี ซึ่งต้องสืบเนื่องมาจากบุคคลนั้นมีความรู้ และทักษะที่ดี ที่จะช่วยนำเอาความรู้ไปใช้หรืออาจสรุปได้ว่า ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม มีผลต่อเนื่องกัน เช่น ทักษะดีมีผลต่อพฤติกรรมและพฤติกรรมดีมีผลมาจากทักษะดี ซึ่งทั้งหมด จะมีพื้นฐานมาจากความรู้ (แสงโสม ศิริพานิช: 2534)

ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ การป้องกันและความคุมโรค

โรคเอดส์ (Acquired Immune Deficiency Syndrome หรือ AIDS)

หมายถึง กลุ่มอาการภูมิคุ้มกันเสื่อมหรือกลุ่มอาการภูมิคุ้มกันบกพร่อง เป็นโรคติดต่อที่เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง เรียกว่า Human Immuno-Deficiency Virus หรือ HIV เป็นไวรัสในกลุ่ม Retrovirus ไวรัสชนิดนี้จะเข้าไปทำลายระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายเป็นผลให้ผู้ป่วยเกิดการติดเชื้อประเภทฉวยโอกาส (Opportunistic Infection) หรือโรคมะเร็งบางชนิดได้ง่ายกว่าคนปกติ ซึ่งจะมีอาการรุนแรงและเสียชีวิตได้ง่ายและรวดเร็ว

โรคเอดส์มีรายงานครั้งแรกเมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2524 ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยพบโรคปอดบวมจากเชื้อ *Pneumocystis carinii* ในชายรักร่วมเพศ 5 คน ในโรงพยาบาล 3 แห่ง ในเมืองลอสแอนเจลิส รัฐแคลิฟอร์เนีย ซึ่งชายทั้ง 5 คนนี้เคยเป็นคนที่มีสุขภาพแข็งแรงดีมาก่อน ไม่เคยมีประวัติรับยากดภูมิต้านทานอย่างใด และจากการตรวจทางห้องปฏิบัติการพบว่าภูมิต้านทานชนิด cell-mediated immunity เสื่อมลง

โรคเอดส์ได้เริ่มมีรายงานครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2527 โดยผู้ป่วยเป็นชายไทยวัย 28 ปี มีประวัติไปศึกษาที่สหรัฐอเมริกาได้ 2 ปี และมีอาการป่วยซึ่งได้รับการวินิจฉัยที่สหรัฐอเมริกาว่าป่วยเป็นโรคเอดส์พร้อมทั้งได้รักษาอยู่ที่สหรัฐอเมริกาอยู่ระยะเวลาหนึ่งหลังจากนั้นจึงได้เดินทางกลับประเทศไทย มารักษาตัวต่อและได้ถึงแก่กรรมในประเทศไทยนับว่าเป็นผู้ป่วยรายแรกที่รับเชื้อและมีอาการจากต่างประเทศต่อมาได้มีผู้ป่วยทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยที่ติดเชื้อจากต่างประเทศเข้ามาแพร่กระจายโรคไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศทุกกลุ่มอายุ อาชีพ ทุกระดับการศึกษา ตลอดจนทารกแรกเกิดจากมารดาที่มีเชื้อโรคเอดส์

สาเหตุของโรคเอดส์

เชื้อ HIV พบครั้งแรกในปี พ.ศ. 2526 ผู้ค้นพบเป็นชาวฝรั่งเศสชื่อ Luc Montagnier และคณะจากสถาบันปาสเตอร์ ที่กรุงปารีส ค้นพบว่าโรคเอดส์เกิดจากเชื้อไวรัสใหม่ชนิดหนึ่งตั้งชื่อว่า Lymphadenopathy Associate Virus (LAV) และต่อมา นายแพทย์ Robert Gallo จากสหรัฐอเมริกา สามารถแยกเชื้อไวรัสได้จากเม็ดเลือดขาวของคนไข้โรคเอดส์และตั้งชื่อว่า Human T cell Lymphotropic virus type III ต่อมาคณะของนายแพทย์ Levy ในสหรัฐอเมริกา ก็สามารถแยกเชื้อไวรัสชนิดเดียวกันจากผู้ป่วยโรคเอดส์อีกคนหนึ่ง และให้ชื่อว่า AIDS related virus จากการศึกษาในเวลาต่อมาพบว่า เป็นไวรัสกลุ่ม Retrovirus เหมือนกันและเชื่อว่าเป็นสาเหตุของโรคเอดส์ในปี ค.ศ. 1986 คณะกรรมการศึกษาและตั้งชื่อเชื้อในกลุ่ม Retrovirus ได้ตกลงตั้งชื่อให้ใช้เรียกกันว่า Human Immunodeficiency Virus (HIV)

การแพร่เชื้อโรคเอดส์

เชื้อไวรัสเอดส์มีในของเหลวที่ออกจากส่วนต่างๆของร่างกาย เช่น เลือด น้ำกาม น้ำในช่องคลอด น้ำตา และน้ำลาย เป็นต้น แต่การแพร่โรคจะมีเฉพาะทางเลือด น้ำกาม และน้ำในช่องคลอดเท่านั้น ดังนั้นโรคนี้จึงแพร่ได้โดยการใช้เข็มฉีดยาที่มีเข็มร่วมกัน โดยทางเลือดที่มีเชื้อเอดส์ปน และโดยทางมารดาที่ติดเชื้อสู่ทารก

ก. การแพร่ทางเพศสัมพันธ์

โรคเอดส์สามารถแพร่ได้ทั้งชายและหญิง จากชายสู่ชาย ชายสู่หญิง และหญิงสู่ชาย ผู้ที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโดยทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่ผู้ที่มีเพศสัมพันธ์สำล่อนหรือเปลี่ยนคู่นอนบ่อยๆ เช่น ชายบริการ หญิงโสเภณีหรือหญิงบริการ คู่นอนของผู้ติดเชื้อเอดส์ ชายรักร่วมเพศที่สำล่อนโอกาสติดเชื้อขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่นการมีแผลที่บริเวณอวัยวะเพศ การเปลี่ยนคู่นอน บ่อยๆและรูปแบบของเพศสัมพันธ์ (เช่น ร่วมเพศทางทวารหนัก) เป็นต้น

ข. การแพร่ทางเลือดและผลิตภัณฑ์จากเลือด

การรับเชื้อทางเส้นเลือดเป็นวิธีการแพร่โรคที่ได้ผลที่สุด โอกาสติดเชื้อขึ้นอยู่กับปริมาณของไวรัสที่มีอยู่ในเลือด การแพร่โรคทางเลือดนี้ พบได้บ่อยใน 3 กรณีคือ

1. การรับเลือดขณะทำการผ่าตัดหรือเพื่อรักษาโรคเลือดบางชนิด
2. การใช้เข็มหรือกระบอกฉีดสารร่วมกับผู้ติดเชื้อ
3. การรับอวัยวะของผู้ติดเชื้อ หรือการผสมเทียมโดยรับอสุจิของผู้ติดเชื้อ

ค. การแพร่ทางมารดาสู่ทารก

โรคเอดส์สามารถแพร่จากมารดาสู่ทารกได้ตั้งแต่ก่อนคลอด ขณะคลอด หรือระยะหลังคลอด โอกาสที่ทารกจะได้รับเชื้อประมาณ 20-50%

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะอาการของโรคเอดส์

ศูนย์ควบคุมโรคแห่งชาติที่เรียกว่า Centers' for Disease Control (CDC) ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่จะใช้วินิจฉัยและเฝ้าติดตามโรคเอดส์จากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่อาการและอาการแสดงของโรคได้ จึงแบ่งระยะต่างๆ ของการติดเชื้อ HIV เป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1: Acute HIV infection (ระยะติดเชื้ออย่างเฉียบพลัน)

2-3 สัปดาห์หลังจากได้รับเชื้อ HIV จะมีอาการคล้าย ไข้หวัด ต่อมทอนซิลอักเสบ (Glandular fever like illness) และอาจมีอาการของ Encephalitis, meningitis, myelopathy และ neuropathy อาการต่างๆ เหล่านี้หายไปได้เองภายใน 1-2 สัปดาห์โดยที่อาจมีอาการเล็กน้อยมากจนผู้ป่วยไม่สังเกต คิดว่าเป็นไข้หวัดธรรมดาหลังการติดเชื้อ 3-12 สัปดาห์จะตรวจพบเลือดบวกต่อโรคเอดส์ ซึ่งระยะนั้นบุคคลนั้นสามารถแพร่เชื้อโรคเอดส์สู่ผู้อื่นได้

ระยะที่ 2: Asymptomatic infection (ระยะติดเชื้อโดยไม่มีอาการ)

คนไข้จะไม่มีอาการอะไรเลย ถ้าเจาะเลือดตรวจจะพบมีแอนติบอดีต่อ HIV โดยจะมีเลือดบวกไปตลอดชีวิตแอนติบอดีหรือภูมิคุ้มกันต่อไวรัสจะเริ่มพบประมาณ 6-8 สัปดาห์หลังได้รับเชื้อ แต่อาจเนิ่นนานออกไปถึง 3 เดือนก็ได้ดังนั้นถ้าเลข 6 เดือนไปแล้ว Anti-HIV ยังให้ผลลบอยู่หลัง expose ต่อ HIV เพียงครั้งเดียวก็ค่อนข้างมั่นใจได้ว่าไม่มีการติดเชื้อโรคเอดส์ (บางคนรวมระยะที่ 1 กับระยะที่ 2 เป็นระยะเดียวกัน)

ระยะที่ 3: Persistent generalized lymphadenopathy (PGL) หรือ Pre-AIDS or AIDS-related complex (ARC) (ระยะต่อมน้ำเหลืองโตทั่วตัว)

ระยะนี้จะเกิดหลังจากได้รับเชื้อ HIV นานเท่าไรยังไม่ทราบชัดเจนใช้เองก็ไม่มีอาการ แต่ถ้าตรวจร่างกายจะพบต่อมน้ำเหลืองโตทั่วโต ศูนย์ควบคุมโรคแห่งชาติให้คำจำกัดความของ PGL ว่าต้องเป็นต่อมน้ำเหลืองโตตั้งแต่ 2 บริเวณขึ้นไป โดยไม่นับรวมต่อมน้ำเหลืองที่บริเวณขาหนีบ และต่อมน้ำเหลือง 2 บริเวณจะต้องไม่เป็น Draining chain ซึ่งกันและกัน ต่อมน้ำเหลืองที่โตจะต้องมีขนาดตั้งแต่ 1 เซนติเมตรขึ้นไปและจะต้องโตอยู่นานเกิน 1 เดือน ถ้าตัดชิ้นเนื้อของต่อมน้ำเหลืองไปตรวจจะไม่พบการเปลี่ยนแปลงทางพยาธิสภาพ คือไม่มีลักษณะของการติดเชื้อหรือมะเร็ง

ระยะที่ 4: Symptomatic HIV infection หรือระยะเอดส์เต็มตัว (Full blown AIDS) หรือเรียกว่าระยะเป็นโรคอื่น ๆ (Other disease)

- ระยะจะมีน้ำหนักลดโดยไม่ทราบสาเหตุ (ลดเกิน 10% ของน้ำหนักดั้งเดิมหรือเกิน 10 กิโลกรัม หรือเกิน 15 ปอนด์)
- มีไข้ (เกิน 38 ซ) เรื้อรัง (เกิน 4 สัปดาห์) โดยไม่ทราบสาเหตุ
- ท้องเสียเรื้อรังโดยไม่ทราบสาเหตุ
- เหงื่อออกตอนกลางคืน
- มีเชื้อราในช่องปาก (Oral candidiasis)
- เป็นโรคงูสวัด (Herpes zoster)

ระยะนี้ ผู้ติดเชื้อจะมีอาการที่นอกเหนือไปจากการมีต่อมน้ำเหลืองโต โดยแบ่งย่อยออกเป็น 5 กลุ่ม คือ

กลุ่ม 4 A Constitutional disease มีอาการแทรกเป็นระยะเวลานาน

ผู้ป่วยจะมีอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างดังต่อไปนี้ เป็นเวลานานๆ (เกิน 1 เดือน) โดยไม่ทราบสาเหตุ

- มีไข้เรื้อรัง
- มีน้ำหนักตัวลดลงเกินร้อยละ 10 ของน้ำหนักตัวเดิม โดยไม่ทราบสาเหตุ
- ท้องเสียเรื้อรัง

กลุ่ม 4 B โรคทางระบบประสาท (Neurologic disease)

ผู้ป่วยจะมีอาการความจำเสื่อม หลงลืมง่ายบางรายมีอาการของ myelopathy หรือ peripheral neuropathy เป็นต้นเมื่อเป็นถึงขั้นรุนแรงจะตรวจพบความผิดปกติโดย CT scan ซึ่งจะพบว่า เนื้อสมองฝ่อลง (brain atrophy) ผู้ป่วยที่มีอาการเหล่านี้ มักตรวจพบเชื้อเอชไอวีในน้ำไขสันหลังและเนื้อสมอง

กลุ่ม 4 C โรคติดเชื้อฉวยโอกาส (Secondary infectious disease)

ผู้ป่วยโรคเอดส์จะปรากฏอาการในกลุ่มนี้มากที่สุด โรคติดเชื้อที่พบในผู้ป่วยโรคเอดส์นี้ เรียกว่า โรคติดเชื้อฉวยโอกาส (Opportunistic disease) เพราะเป็นตัวบ่งชี้ว่าระบบภูมิคุ้มกันต้านทานในร่างกายเสื่อมลง โรคที่พบได้บ่อยได้แก่ โรคปอดบวมจากเชื้อ Pneumocystis carinii หลอดอาหารอักเสบจากเชื้อ Candida เป็นต้น

กลุ่ม 4 D โรคมะเร็งฉวยโอกาส (Secondary cancers)

แสดงถึงภาวะภูมิคุ้มกันเสื่อม ได้แก่ โรคมะเร็งของหลอดเลือด (Kaposi's sarcoma) primary lymphoma ของสมอง หรือ non-Hodgkin's lymphoma เป็นต้น

Kaposi's sarcoma เป็นโรคมะเร็งที่พบได้บ่อยที่สุดในผู้ป่วยโรคเอดส์โดยพบการแพร่กระจายไปตามผิวหนังทั่วร่างกาย ตามต่อมหน้าเหลือง ตามอวัยวะภายในต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบทางเดินหายใจ และระบบทางเดินอาหาร

กลุ่ม 4 E อื่นๆ (Other conditions)

กลุ่มนี้ สำหรับผู้ป่วยที่ไม่สามารถจัดเข้าไว้ในทั้ง 4 กลุ่มกล่าวมาข้างต้น เช่น มีโรคติดเชื้อที่ไม่ได้ระบุในกลุ่ม 4 C หรือนอกเหนือไปจากที่ระบุในกลุ่ม 4 A เป็นต้น

วิธีการวินิจฉัย

แบ่งออกเป็น

1. การวินิจฉัยว่าติดเชื้อเอดส์ (HIV) มี 4 วิธี ดังต่อไปนี้

ก. วิธี Enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA) พบผลบวกซ้ำๆ อย่างน้อย 2 ครั้ง (Repeated positive) และตรวจยืนยันผลบวกด้วยวิธี Western blot หรือ immuno-fluorescence

ในกรณีที่เด็กต่ำกว่า 15 เดือน หากแม่มีผล HIV เป็นบวกในช่วงระหว่างคลอด จะวินิจฉัยว่าติดเชื้อเอดส์ได้ ต้องตรวจพบเพิ่มเติมคือ ระดับ Serum immunoglobulin สูงและพบอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้คือ

1. จำนวนเม็ดเลือดขาวชนิด lymphocyte ลดลง
2. จำนวน T-helper (T4) ลดลง
3. อัตราส่วนของ T-helper/T-suppressor (T4/T8) ต่ำกว่า 1

- ข. ตรวจพบ HIV serum antigen
- ค. ตรวจเพาะเชื้อพบ HIV ซึ่งยืนยันโดยการตรวจพบ reverse transcriptase และ HIV-antigen
- ง. ตรวจพบโดยวิธีที่มีความจำเพาะสูงต่อ HIV ได้แก่ nucleic acid probe ของเม็ดเลือดขาวชนิด lymphocyte

2. การวินิจฉัยภาวะบกพร่องของภูมิคุ้มกัน (cellular immunity) เป็นวิธีที่เคยใช้ประกอบการวินิจฉัย โรคเอดส์ในระยะที่ยังไม่ทราบสาเหตุ (etiologic agent) ที่แท้จริงของโรคเอดส์ และยังมีวิธีการตรวจหา HIV antibody ถึงกับมีการนำเอาผลการตรวจภาวะภูมิคุ้มกันไปจัดระยะของโรคเอดส์ด้วย วิธีที่ชุกกันแพร่หลายได้แก่

- ก. การนับจำนวน T cell ซึ่งจะมีจำนวนลดลง
- ข. การนับจำนวน T cell และดูอัตราส่วนของ T-helper lymphocyte (T_H) เทียบกับ T-suppressor lymphocyte (T_S) ซึ่งมีค่าต่ำกว่า 1 (reverse ratio)
- ค. การทดสอบผิวหนัง เพื่อการตอบสนองของ T cell ต่อ mitogen ชนิดต่างๆ ซึ่งในกรณีของผู้มีภาวะภูมิคุ้มกันบกพร่อง การตอบสนองจะเสียไป

3. การวินิจฉัยว่ามีโรคฉวยโอกาสหรือโรคที่บ่งชี้ว่าเป็นโรคเอดส์ เนื่องจากในปัจจุบันการวินิจฉัยว่าผู้ติดเชื้อ HIV ป่วยเป็นโรคเอดส์นั้น จะต้องตรวจพบโรคติดเชื้อหรือโรคมะเร็งซึ่งจัดเป็นโรคฉวยโอกาส (Opportunistic disease) หรือโรคที่บ่งชี้ว่าเป็นโรคเอดส์ (indicator disease) และในการวินิจฉัยนั้น จะต้องอาศัยการตรวจทางห้องปฏิบัติการ อันได้แก่

- ก. โดยกล้องจุลทรรศน์ (histology or cytology) สำหรับโรคต่อไปนี้
  - Cryptosporidiosis
  - Cytomegalovirus
  - Isosporiasis
  - Kaposi's sarcoma

- Lymphoma
- Lymphoid pneumonia or hyperplasia
- Pneumocystis carinii pneumonia
- Progressive multifocal leukoencephalopathy
- Toxoplasmosis

ข. โดยการส่องกล้องดูทางเดินอาหาร (endoscopy) หรือ autopsy หรือตรวจ
ด้วยกล้องจุลทรรศน์จากเนื้อเยื่อบริเวณที่ติดเชื้อ

- Candidiasis

ค. ตรวจด้วยกล้องจุลทรรศน์ (histology or cytology) หรือเพาะเชื้อ (culture)
หรือตรวจพบแอนติเจนในตัวอย่างที่เก็บจากเนื้อเยื่อหรือของเหลวจากเนื้อเยื่อที่ติดเชื้อ

- coccidioidomycosis
- Cryptococcosis
- Herpes simplex virus
- Histoplasmosis

ง. การเพาะเชื้อ (culture)

- tuberculosis
- Other mycobacteriosis
- Other bacterial infections
- Salmonellosis

ภาวะแทรกซ้อน

ทั้งโรคติดเชื้อฉวยโอกาสและโรคมะเร็งที่พบในผู้ป่วยโรคเอดส์ จัดเป็นโรคแทรกซ้อน
ในผู้ติดเชื้อเอดส์ และโรคแทรกซ้อนดังกล่าวนี้ทำให้เปลี่ยนสภาวะของผู้ติดเชื้อจากการติดเชื้อโดย
ไม่มีอาการ กลายเป็นผู้ป่วยโรคเอดส์

ภาวะแทรกซ้อนอีกอย่างหนึ่งซึ่งพบได้ทั้งในผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ติดเชื้อระยะอื่นๆคือปัญหา

ทางด้านจิตใจเนื่องจากผลกระทบทางสังคมที่ตามมาทั้งนี้เพราะผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อเอชไอวีมักจะได้รับความรังเกียจจากครอบครัวและชุมชน ทำให้ต้องหลบซ่อนและไม่กล้าเปิดเผยตัวให้ผู้อื่นทราบว่าติดเชื้อ

การรักษา

ในปัจจุบัน ยังไม่มียาที่จะกำจัดเชื้อโรคเอชไอวีให้หมดไปจากร่างกายได้ มีแต่ยาที่ช่วยป้องกันการเพิ่มจำนวนของไวรัสเอชไอวีและมีการใช้กันอย่างแพร่หลายคือยา Zidovudine (ZDV) หรือชื่อเดิม Azidothymidine (AZT) มีสูตรทางเคมีว่า 3-azido-3 deoxythymidine มีฤทธิ์ในการยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ reverse transcriptase เมื่อให้ยานี้แก่ผู้ป่วยพบว่าผู้ป่วยจะมีอาการทางคลินิกดีขึ้นอย่างชัดเจน เช่น น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น อัตราการตายและความถี่ของการติดเชื้อน้อยลง แต่ไม่ได้ทำให้มีอายุยืนยาวขึ้น

ระบาดวิทยาในประเทศไทย

ตั้งแต่เริ่มมีการรายงานผู้ป่วยโรคเอชไอวีรายแรกในปี พ.ศ. 2527 จนถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2536 กองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข ได้รับรายงานผู้ป่วยโรคเอชไอวี 711 ราย พบปัจจัยเสี่ยงสูงคือ เพศสัมพันธ์, การติดเชื้อจากมารดา, การใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น

ผู้มีอาการสัมพันธ์กับเอชไอวี 965 ราย พบปัจจัยเสี่ยงสูงคือ เพศสัมพันธ์, การใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น, การติดเชื้อจากมารดา

ผู้ป่วยเอชไอวี (AIDS) และผู้ที่มีอาการสัมพันธ์กับเอชไอวี (ARC) พบมากในกลุ่มอายุ 15-50 ปี พบในชายมากกว่าหญิง พบในกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานสูงสุด รองลงมาได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม

การป้องกันและความคุมโรคเอดส์

วิธีการป้องกันการติดเชื้อซึ่งอยู่ที่การหลีกเลี่ยงที่จะสัมผัสทางเพศ ทางเลือดจากบุคคลที่ติดเชื้อโรคเอดส์

1. การป้องกันการแพร่ทางเพศสัมพันธ์

โดยการให้สุศึกษาให้ประชาชนหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อได้แก่ การงดเว้นการมีเพศสัมพันธ์กับบุคคลที่เป็นกลุ่มเสี่ยง ทั้งชายบริการและหญิงอาชีพพิเศษ

การใช้ถุงยางอนามัยจะป้องกันโรคเอดส์ได้ถ้าใช้อย่างถูกต้อง ถุงยางบางชนิดยังเคลือบสาร Nonoxynol-9 ซึ่งสามารถฆ่าเชื้อไวรัสได้ การศึกษาในห้องทดลองพบว่าเชื้อโรคเอดส์ไม่สามารถซึมผ่านถุงยางได้

2. การป้องกันการแพร่ทางเลือด การแพร่ทางเลือดจะเกิดขึ้นได้ในกรณีต่อไปนี้

- ก. ทางการรับเลือด และผลิตภัณฑ์จากเลือด
- ข. การใช้เข็มและกระบอกฉีดยาที่ปนเปื้อนเชื้อ
- ค. การรับอวัยวะหรือผสมเทียม

การป้องกันในทั้ง 3 กรณีกระทำได้โดย

1. แนะนำให้ประชาชนทราบถึงความเสี่ยงจากพฤติกรรมต่างๆและให้ทราบถึงวิธีการป้องกัน
2. ฝึกอบรมหรือแนะนำการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ให้หลีกเลี่ยงการใช้เข็มฉีดยาอันเดี๋ยวจ้าๆกันหลายๆคน โดยไม่ได้ฆ่าเชื้อเสียก่อนและระมัดระวังอุบัติเหตุจากเข็มฉีดยาที่อาจปนเปื้อน
3. งดรับเลือดจากบุคคลที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์ และตรวจเลือดก่อนให้แก่ผู้ป่วย
4. งดเว้นหาเสฟติดชนิดฉีดเข้าเส้น

3. การป้องกันการแพร่จากมารดาสู่ทารก

สตรีที่ติดเชื้อโรคเอดส์ ทารกที่เกิดมาประมาณครึ่งหนึ่งจะติดเชื้อโรคเอดส์ด้วย การป้องกันโดยวิธีหญิงที่ติดเชื้อควรคุมกำเนิดชนิดถาวร

กลวิธีหลักขององค์การอนามัยโลกในการควบคุมโรคเอดส์ ซึ่งประเทศไทยยึดเป็นหลัก ในการดำเนินงานอยู่ในขณะนี้คือ

- การศึกษาสำรวจหาความชุกชุมของการติดเชื้อ (Survey) ในประชากรกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มอื่นๆ
- การให้ความรู้ ข่าวสารและสื่อสารโดยการศึกษาในรูปแบบ ต่างๆ (Information Education Communication)
- การระวังการติดต่อโรคจากการให้ เลือดหรือผลิตภัณฑ์จากเลือด รวมทั้งอวัยวะ และน้ำอสุจิที่ใช้ผสมเทียม

โดยองค์ประกอบที่สำคัญในการควบคุมโรคเอดส์คือ การตรวจทางห้องทดลองเพื่อวินิจฉัยผู้ติดเชื้อโรคเอดส์

จากการที่ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อโรคเอดส์โดยไม่ปรากฏอาการเพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2532 คณะรัฐมนตรีได้มีมติตามข้อเสนอของคณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมให้มีการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์เป็นนโยบายของชาติ เร่งด่วนและสำคัญมาก ให้มีการระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ และให้คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมทำหน้าที่กำหนดนโยบาย ประสานงาน และติดตามผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผน โดยกำหนดมาตรการการป้องกันปัญหาโรคเอดส์แพร่ระบาด ดังนี้

1. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรักษาพยาบาลทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ควบคุมดูแลกวดขันการฉีดยาให้แก่เด็ก เยาวชน นักศึกษา เจ้าหน้าที่ ทหาร ตำรวจ ที่เข้ารับบริการ เป็นกลุ่มๆ มีจำนวนมาก โดยเปลี่ยนเข็มฉีดยาทุกระาย หรือทำความสะอาดเข็มฉีดยา ด้วยการล้างหรือต้มให้ปราศจากเชื้อ

2. ให้กระทรวงสาธารณสุขกวัดขึ้นสถานพยาบาลทางการแพทย์และทางทันตกรรม เพื่อรักษาความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้ให้ปราศจากเชื้อ สำหรับร้านเสริมสวยและร้านตัดผม ให้ระมัดระวังรักษาความสะอาดเครื่องมือตัดเล็บ และตกแต่งเล็บ

3. รมรงค์สร้างค่านิยมในการไม่สำส่อนทางเพศและการใช้ถุงยางอนามัยที่มีคุณภาพ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

4. ให้หน่วยงานทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนยุติการใช้ธุรกิจบริการทางเพศเป็น เครื่องมือเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และรณรงค์อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อลดจำนวนหญิงที่ประกอบอาชีพด้านบริการทางเพศ เร่งรัดให้มีการฝึกอาชีพและให้การสงเคราะห์แก่หญิงที่มีอาชีพด้าน บริการทางเพศอยู่แล้ว เพื่อให้หญิงเหล่านั้นได้มีการปรับเปลี่ยนอาชีพใหม่ ทั้งนี้ควรต้องกวาดค้นดูแล มิให้มีโสเภณีเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

5. ให้หน่วยงานทุกหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอันจะส่งเสริมการดำเนินงาน ในการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ให้ดียิ่งขึ้นอย่างจริงจังอาทิกฎหมายว่าด้วยการควบคุมการค้า ประเวณี กฎหมายว่าด้วยสถานบริการ เป็นต้น นอกจากนี้ควรปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวให้มีประ สິทธิภาพยิ่งขึ้น

6. ให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกแห่งให้ความร่วมมือกับกระทรวงสาธา- รมสุข ในด้านการรณรงค์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับโรคเอดส์แก่กลุ่มประชากรนักเรียน นักศึกษา เด็กและเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบ โดยเฉพาะสถานศึกษา ทรทัศน์ของรัฐหรือรัฐ วิสาหกิจให้ความร่วมมือในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ให้พิจารณาหาวิธีการที่มีประ สัทธิภาพ โดยเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เพื่อให้บังเกิดผลให้กลุ่มเป้าหมายให้เกิดความเข้าใจและตระ- หนักต่อภัยของโรคเอดส์ โดยเฉพาะการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ดัง กล่าว ให้เชิญชวนภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือกับทางราชการให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้บังเกิดผลดี ในด้านการประชาสัมพันธ์

7. ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการรักษาพยาบาลของทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือให้มีบริการในด้านการตรวจหาเชื้อ การรักษาพยาบาลและการให้คำปรึกษาแนะนำทางการแพทย์และสังคมแก่ผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อโรคเอดส์

8. ให้กระทรวงสาธารณสุข เป็นองค์การกลางในการวางแผนหลัก กลวิธี และกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ โดยให้สำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงกลาโหม กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานประมาศ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานก.พ. ส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับทุกแห่งรวมทั้งภาคเอกชนร่วมพิจารณาและดำเนินการตามแผนหลักในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง

9. ให้กระทรวงสาธารณสุขรายงานผลการปฏิบัติงานและปัญหาอุปสรรคในเรื่องนี้ให้คณะรัฐมนตรีทราบทุก 3 เดือน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Donald H. gemson (1991) ได้ศึกษา ความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ การป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ในการรักษาขั้นต้นของแพทย์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 473 คน ที่เมือง นิวฮอว์กในปี 1988 โดยวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ จากการศึกษาพบว่ามีความรู้ในเรื่องการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์อย่างชัดเจน แต่มีเพียงกลุ่มน้อยที่คิดว่าโรคเอดส์ติดได้โดยการรับประทานอาหารในภัตตาคารที่คนปรุงอาหารติดเชื้อโรคเอดส์ มี 35% ที่คิดว่าควรมีการเริ่มต้นตรวจเลือดหาเชื้อโรคเอดส์ในผู้ป่วยทุกราย มีเจตคติทางบวกต่อชายรักร่วมเพศและผู้ติดยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น มีการปฏิบัติในการให้คำแนะนำแก่ผู้ป่วยในการใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์

John Stover (1988) ได้ศึกษา ผลกระทบจากการให้ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยในการคุมกำเนิด ในเขตเมือง Mexico พบว่ามีความรู้ว่าการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์แบบ Homosexuals และหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ การปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อมีเพศสัมพันธ์มีความรู้และทัศนคติที่ต่อการใช้ถุงยางอนามัยว่าเป็นการวางแผนครอบครัววิธีหนึ่งและมีผลในการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ได้อีกด้วย

Konde-Lule, J.K. (1989) ได้ศึกษา ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ในประเทศ Ugandans ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 3928 คน มีการตรวจหาเชื้อ HIV พบ 10.8% ในกลุ่มนี้พบว่ามีการป่วยเป็นโรคทางเพศสัมพันธ์มาก่อน ในเรื่องความรู้พบว่ามีความคิดว่าโรคเอดส์ติดต่อได้จากแมลงเป็นพาหะรู้ว่าควรหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ พบว่าการใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์ในอัตราต่ำ

John B. Jemott (1991) ได้ทำการศึกษาการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์จากพฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มวัยรุ่นชายพิวตา โดยผลจากการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ จำนวนตัวอย่างที่ศึกษาในชายวัยรุ่นพิวตา 157 คน สุ่มตัวอย่างผู้ที่ได้รับปัจจัยเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ เพื่อดูความสัมพันธ์กับความรู้ ทัศนคติ พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ โดยมีการควบคุมการได้ปัจจัยเสี่ยงนี้ ผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายที่ได้รับความรู้เรื่องโรคเอดส์มาก จะมีทัศนคติที่ต่อโรคเอดส์ และลดพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์ มีการติดตามผลข้อมูล 3 เดือน ต่อมาของผู้ที่ได้รับ ความรู้เรื่องโรคเอดส์ไปแล้วนั้นพบว่า มีการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้น และลดอุบัติการณ์การมีเพศสัมพันธ์ทางทวารหนัก มากกว่ากลุ่มชายวัยรุ่นกลุ่มอื่น

Susan Tucker Sugarman (1990) ได้ทำการศึกษา ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมของพวกรั้งจ้าง คนขับรถ อายุ ระหว่าง 13-20 ปี ในเมือง HOUSTON โดยการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง พบว่า 1 ใน 4 มีการฉีดยาเสพติดเข้าเส้นเลือด และประมาณ 1 ใน 5 มีการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน 16% มีการร่วมเพศทางทวาร 19% มีการเที่ยวหญิงโสเภณี 1 ใน 5 มีการใช้ถุง

ยางอนามีส และรู้ทางติดต่อของโรคเอดส์โดยวิธีใดบ้าง ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อว่า มีโอกาสน้อย ต่อการเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์โดยคิดว่าเป็นเรื่องที่ยังไกลตัวอยู่

โยชิ แสงดี (2534) ศึกษา พฤติกรรมเสี่ยงของพนักงานขับรถสิบล้อต่อการรับและแพร่ เชื้อโรคเอดส์ จะได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์จากโทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา พบว่าสื่อจาก โทรทัศน์น่าเชื่อถือกว่าสื่อจากแหล่งอื่นเพราะได้เห็นภาพไม่เคยได้รับข่าวสารเรื่องโรคเอดส์เป็น กรณียุติเฉพาะกลุ่ม ไม่เคยมีการรณรงค์หรือนำการให้ถุงยางอนามัยที่ถูกต้อง พนักงานขับรถ สิบล้อและเด็กกรไม่ให้ความสนใจเพราะคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว คิดว่าการป้องกันและการได้รับความรู้ ข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ ควรเป็นเรื่องของหญิงบริการทางเพศเพราะมีโอกาสเสี่ยงสูง มากกว่า

วีระะ เกาเจริญ (2534) ศึกษา ความรู้ ทักษะคติ และทักษะในการป้องกันโรคเอดส์ ของชาวบ้าน อําเภอลองหลวง จังหวัดพุมธานี จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 216 คน พบว่า มีความรู้ เรื่องโรคเอดส์ และการป้องกันตัวเกี่ยวกับโรคเอดส์ดี เจตคติที่ไม่ดีต่อโรคเอดส์และเห็นว่าโรค เอดส์เป็นเรื่องไกลตัว ถ้าตนไม่ใช่กลุ่มเสี่ยงแล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องระมัดระวังแต่อย่างใด จึงไม่มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

หรรษา เกษนทอง (2535) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องโรคเอดส์กับ การรับรู้ต่อพฤติกรรมเสี่ยงของการเป็นโรคเอดส์ในหญิงวัยเจริญพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็น หญิงวัยเจริญพันธุ์ กลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์สูงได้แก่ หญิงบริการทางเพศ หญิงที่ติด ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น และหญิงวัยเจริญพันธุ์ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยหญิงที่มาใช้บริการสุขภาพที่โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 5 ศูนย์กามโรคเขต 10 และ เป็นหญิงโสเภณีจากสำนักโสเภณีแห่งหนึ่ง จำนวนทั้งสิ้น 406 คน พบว่ามีความรู้เรื่องโรคเอดส์ดี และการรับรู้ต่อพฤติกรรมเสี่ยงของการเป็นโรคเอดส์ที่ดี

ชวนชม สกนธวัฒน์ (2532) ได้ทำการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มประชากรเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคเอดส์สูงผลของการให้สุขศึกษาอย่างต่อเนื่องต่อความรู้และพฤติกรรมอนามัย ในโครงการให้คำปรึกษาแนะแนววัยรุ่นและหนุ่มสาว พบว่ากลุ่มหญิงโสเภณีหลังได้รับสุขศึกษาเกี่ยวกับโรคเอดส์ มีความรู้ ทักษะและการปฏิบัติต่อตนเอง เปลี่ยนแปลงไป ในด้านความเชื่อพบว่ามี 36% ไม่เชื่อว่าถุงยางอนามัยจะป้องกันโรคเอดส์ได้ ภายหลังได้รับสุขศึกษาพบว่ามี ความรู้ และความเชื่อ (85.2%) สูงขึ้น ว่าถุงยางอนามัยสามารถป้องกันโรคเอดส์ได้

✓ พินิจ อึ้งเสวี (2534) ศึกษา ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่นชนบทจังหวัดลำปางพบว่ามีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในเกณฑ์ดี มีความรู้ดีมากในเรื่องการติดต่อของโรคเอดส์ การป้องกันโรค วิธีการตรวจว่าตนเองติดเชื้อเอดส์ และกลุ่มที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อเอดส์ ในเรื่องทัศนคติพบว่าทัศนคติต่อโรคเอดส์ พฤติกรรมทางเพศและการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเอดส์พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่เริ่มมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 16-17 ปี โดยมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนหญิงหรือคู่อุปถัมภ์และหญิงบริการ ในการปฏิบัติตนในการป้องกันโรคเอดส์ พบว่าในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาวัยรุ่นยังคงใช้ถุงยางอนามัยและมีเพียงร้อยละ 46.38 เท่านั้นที่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ทุกครั้ง

อัญชลี สิงห์สุด (2534) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และเจตคติ กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ใช้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 1076 คน ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ ($p > .05$ $r = .003$) แต่ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวก กับเจตคติต่อโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p > .05$, $r = .003$)

จินตนา เหลืองสุวาลัย (2534) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้และเจตคติต่อโรคกับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ของวัยรุ่นในชุมชนแออัดแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร-

นคร โดยศึกษาในกลุ่มวัยรุ่น อายุระหว่าง 13-21 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด พบว่าการรับรู้ต่อโรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับสำคัญที่ระดับ.001

แสงโสม ศิริพานิช (2534) ศึกษา ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันติดเชื้อโรคเอดส์ ของกลุ่มชายประกอบอาชีพ และกลุ่มนักศึกษาชาย ในจังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ.2534 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชายที่ประกอบอาชีพ มีความรู้เรื่องโรคเอดส์ในระดับต่ำ ทัศนคติต่อโรคเอดส์ในระดับปานกลาง พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ อยู่ในระดับที่ต่ำ ต้องปรับปรุงพบว่า อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ความอิสระในการดำรงชีวิตไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโรคเอดส์ แต่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ มีต่างจากกลุ่มนักศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์ในระดับความรู้ดี ทัศนคติต่อโรคระดับปานกลาง พฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ อยู่ในระดับค่อนข้างดี ความรู้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติ แต่ความรู้ และทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อ

มาลี เกื่อนพคุณ (2535) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่าง สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา ความเชื่อ เกี่ยวกับโรคเอดส์ กับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเอดส์ของสามี ศึกษาในสามีของหญิงที่มาคลอดที่โรงพยาบาลราชวิถี จำนวน 400 คนพบว่าสัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา อยู่ในเกณฑ์ดี ความเชื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีความเชื่อในข้อที่ว่า การรับรู้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับโรคเอดส์ทำให้มีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเอดส์เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามทุกวิธีที่สามารถป้องกันการติดเชื้อโรคเอดส์ได้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคเอดส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) คือ อายุ, อาชีพ, ประสบการณ์การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ , ระยะเวลาการสมรสและอาชีพของสามี

พัชรินทร์ บางท่าไม้ (2535) ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกำบังกัน การติดเชื้อโรคเอดส์ของพนักงานและคนงานชาย ในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดสระบุรี ได้ ศึกษาในพนักงานและคนงานชาย จำนวน 300 ราย พบว่าพฤติกรรมกำบังกันการติดเชื้อโรค เอดส์ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกำบังกันการติดเชื้อโรคเอดส์คือ ระดับการรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคเอดส์ ความรู้เรื่องโรคเอดส์ การรับรู้ประโยชน์ ของการปฏิบัติตามคำแนะนำ การรับรู้ความรุนแรงของโรคเอดส์ รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกำบังกันการติดเชื้อโรคเอดส์ ในทิศทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $P\text{-Value} < 0.01$ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.31, 0.23, 0.21, 0.21, 0.18, 0.16 และ 0.14 ตามลำดับ

ศิวาภรณ์ อุบลชลเขตต์ (2534) ศึกษา ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับโรค เอดส์ของครูโรงเรียนประถมศึกษาใน 4 อำเภอที่ไม่ใช่เขตธุรกิจท่องเที่ยว ของจังหวัดสงขลา โดยศึกษาจำนวนตัวอย่าง 134 คน เป็นชาย 29 คน หญิง 105 คน อายุเฉลี่ย 37.8 ปี สมรส แล้วร้อยละ 80.3 การศึกษาจบปริญญาตรีร้อยละ 76.2 คน รายได้เฉลี่ย 6933 คน บาท/เดือน พบว่า มีความรู้เรื่องโรคเอดส์เป็นที่น่าพอใจ มีเจตคติเชิงบวกในแง่การป้องกัน เจตคติเชิงลบต่อ ผู้ติดเชื้อแล้ว 94 ราย ปัจจัยทาง เพศ อายุ การศึกษา มีผลต่อ ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ อย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) ผู้ที่อายุน้อยกว่า 35 ปีรับทราบข่าวสารทางวิทยุมากกว่า ผู้ที่อายุ 35 ปีขึ้นไปและผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีรับทราบความรู้จากนิตยสารมากกว่าผู้ ที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี พฤติกรรมทางเพศสัมพันธ์ของครูประถมศึกษาพบว่า ควรมีการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงที่เหมาะสม

ชาญชัย สันติพฤกษ์ (2535) ศึกษา ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับโรค เอดส์ในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อน ได้ทำการศึกษาในกลุ่มผู้ป่วยโรคเรื้อนที่มารับบริการที่ศูนย์โรคเรื้อน เขต 12 สงขลา จำนวน 160 คน เป็นชาย 103 คน หญิง 57 คน พบว่าสื่อข่าวสารโรคเอดส์ ที่ได้รับทราบส่วนมากจากโทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 53.38 รองลงมาวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 24.81

และหนังสือพิมพ์คิดเป็นร้อยละ 11.66 ในเรื่องความรู้โรคเอดส์พบว่าผู้ป่วยโรคเอดส์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการติดต่อของโรคเอดส์แล้ว แต่ทางไม่ติดต่อพบว่าไม่ทราบร้อยละ 43.12 ในเรื่อง การป้องกันโรคเอดส์ ตอบถูก ร้อยละ 55.00 ที่สนใจในเรื่องโรคเอดส์พบว่ามีความคิดเห็น ว่าโรคเอดส์เป็นโรคที่น่ารังเกียจและรังเกียจผู้ที่ติดเชื้อโรคเอดส์อยู่ในบ้านเดียวกัน ร้อยละ 58.13 ในพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ พบว่าร้อยละ 56.25 พบว่าการไม่ฉีดยาเสพติด และ ไม่มีเพศสัมพันธ์สำส่อน จะป้องกันโรคเอดส์ได้

รัชดาพร ลิ้มเจริญ (2535) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบความรู้ ทักษะ และ การบริหาร งานด้านการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ของบุคลากรสาธารณสุขที่ได้รับและไม่ได้รับการฝึกอบรม ใน 5 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 133 คน ประกอบด้วยแพทย์ กทันตแพทย์และทันตภิบาล พยาบาล สาธารณสุขอำเภอและนักวิชาการสาธารณสุขใน 5 จังหวัด พบว่าความรู้เกี่ยวกับการวินิจฉัยและการจัดการส่งต่อผู้ป่วยติดเชื้อโรคเอดส์ของบุคลากร สาธารณสุขทั้งสองกลุ่มอยู่ในระดับปานกลาง ความรู้ของบุคลากรสาธารณสุขทั้งสองกลุ่ม ในแต่ละวิชาชีพและ ในภาพรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ทักษะต่อการป้องกันและ ควบคุมโรคเอดส์ ทักษะของบุคลากรสาธารณสุขทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่ดี ซึ่งทักษะของ บุคลากรสาธารณสุขกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมในแต่ละวิชาชีพ มีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) บุคลากรสาธารณสุขกลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมและบุคลากรสาธารณสุขกลุ่มที่ไม่ได้รับการ ฝึกอบรมทั้งสองกลุ่ม ความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติและความรู้ไม่มีความสัมพันธ์กับการบริหาร งานรวมทุกด้าน ส่วนทัศนคติมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานรวมทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงผกผันเช่นเดียวกันทั้งสองกลุ่ม

วชิ ปิ่นประทีป (2535) ได้ทำการศึกษา ความรู้ ทักษะ เรื่องโรคเอดส์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของจังหวัดพิษณุโลก ปี 2534 จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 1200 คน ผลการศึกษาพบว่า ระดับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องโรคเอดส์ของนักเรียนอยู่ใน ระดับปานกลางนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในเมือง และนอกเมืองมีความรู้ไม่แตกต่างกัน นักเรียนแผนก

วิทยาศาสตร์มีคะแนนความรู้ (ร้อยละ 74.8) สูงกว่านักเรียนแผนกศิลปศึกษา (ร้อยละ 25.2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความรู้ไม่แตกต่างกัน ร้อยละ 12.3 มีประสบการณ์ทางเพศแล้วโดยจัดตามเพศพบนักเรียนชายเคยแล้วร้อยละ 25.6 นักเรียนหญิงร้อยละ 1.7 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เคยมีเพศสัมพันธ์สูงสุด (ร้อยละ 14.6) พบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์จากสื่อทางด้านโทรทัศน์สูงสุด ร้อยละ 67.9 รองลงไปคือ วิทยุ (ร้อยละ 33.6) และหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 28.3)

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ ในเรื่อง ความรู้ ทักษะ พฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสเอดส์ ของพนักงานและคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม
 ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

